

SZÍNHÁZ » PISTA ELMESÉLI

Örkény Színház, stúdió, bemutató: október 21.

„Minél derűsebb a rab, annál dühösebb a foglár. Neki ugyanis létszükséglete az a meggyőződés, hogy minden szempontból előnyösebb helyzetben van, mint a felügyeletére bízottak; ezen a meggyőződésen üt részt a rabmosoly. Ezt hamar felismerem, talán már ott az utcán, ott

kezdtem el vigyorgni, ez a vigyor végigkísért a börtönveken, és rám dermedt, mint valami álarc, azóta sem tudom levetni. Így hát bőségesen tapasztalhattam, hogy nemcsak a börtönbeli örök, hanem civil életünk felvigyázói, lelkiismeretünk és szabadságjogaink übertenzorjai is, hatalmuk csúcán, elbizonytalanodnak egy-egy mosolytól.”

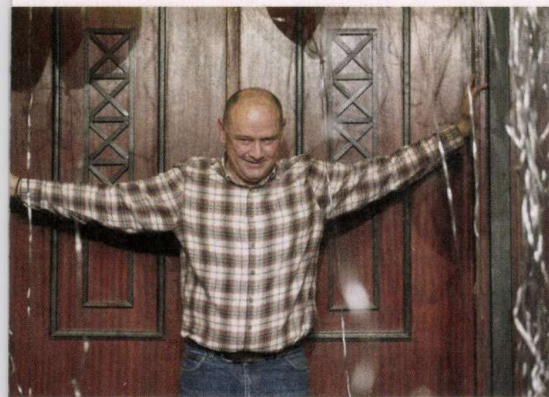
Nem csoda hát, hogy mi, nézők is végignevetjük az előadást. A szerkesztők, Bagossy László és Ari-Nagy Barbara másfél órába sűrítette a történetet, és Polgár Csaba úgy rendezte meg, mintha az író egy baráti beszélgetésre invitálná a közönséget, hogy meséljen a régi szép időről, amikor annyi nagyszerű társával

együtt – közülük Angyal István lett és maradt Eörsinek élete végéig zsinórmérték – a maga kissé groteszk módján ő is kiállt a barikádra.

Az este szinte kedélyes, Pista – Znamenák habitusa nagyon hasonlít Eörsiére – már az előcsarnokban fogad bennünket, odabent kapunk ropit és van sok nemzetiszínű lufi (igaz, ezek később elszállnak, mint a remények, néhány azonban fönnakadva, akasztott emberként himbálózik sokáig). A játékeret félkörívben barna ajtók zárják le, tárgyalótermek ajtóit, a cellaajtók. Az elbeszélővel szörnyű dolgok történnek, az elbeszélő mégis derűs. A derűt a belső tartásából, az elveihez való magától értetődő hűségéből, a társai iránti szolidaritás képességéből, egyszóval emberi tisztaságából és tisztességéből meríti. Meg az ironia vele született képességéből. Annak a bizonyos mosolynak a képességéből. Gyakorlta is egész életében.

(Eörsi István: Emlékezés a régi szép időkre.)

FERENCZ ZSUZSA

Harminc évet várt Eörsi István, hogy elmesélje a maga 1956-os történetét, hogy megírja emlékezését a régi szép időkre – börtönéveire. A börtönkönyv azóta többször is megjelent, és a forradalom 60. évfordulójára az Örkény Színház stúdiójában bemutatták dramatizált, pontosabban monologizált változatát Znamenák István előadásában.

Eörsi István íróként, költőként, reformkommunistaként, Lukács György tanítványaként aktívan részt vett a forradalomban. Nyolc évet kapott érte, hármát töltött le különböző börtönökben, a Gyűjtőfogházban, Vácon, Márianosztrán a Kisfogházban. Vigyorogva.

KÖNYV » DOKUMENT JESZTY

Munkakönyv – ez a címe és szervező ötlete Horváth Júlia Borbála új könyvének, melynek műfaját éppolyan nehéz lenne megállapítani, mint ahogy az egész HJB-jelenséget is nehéz volna beskatulyázni. Egyszerre üdítően és zavarba ejtően egyedi látásmód, meghökkentő megközelítés, könnyed és mégis műves kidolgozás, maradandó értékű mondatok – ilyesfélék jellemzik Horváth Júlia Borbála munkáit, melyeket aki akar, olvashat riportként, novellaként, szociográfiaként, bölcseleti munkaként vagy ezek különös keverékeként. Mindegy egyébként, minek olvassuk őket, sőt bizonyos értelemben az is mindegy, mit választ témájául a szerző, ezek az írások ugyanis egytől egyig a szabadságvágyról szólnak. Az egyik így, a másik úgy. Nem ismerek még egy olyan művészt a mai magyar irodalomban, akinek ekkora permanens szabadságigénye volna – s ez az igény a hétköznapi kötöttségek nyűgeinek folytonos lerázásától a művészi szabadság kivívásának jogáig terjed.

Erről szól, hatványozottan, Horváth Júlia Bor-

bála legújabb műve, a Munkakönyv is, melyet kicsit elnagyoltan, de nagy örömmel regénynek fogunk nevezni, megelőlegezve némileg eljövendő nagyepikai műveket, mintegy elvárásként. Egyes szám első személyű narrátora (ki hol jobban, hol kevésbé hasonlít élettörténetében a szerzőhöz, de ez persze csak érdekes irodalomtörténeti adalék) a mű elején átveszi Munkakönyvét (nem fogjuk most elmagyarázni, fiatalabb olvasóink kedvéért sem, mi volt legyen az hajdan), s hozzá a felmenői intelmet, hogy „ha nem tanulsz, utcaseprő lesz belőled”, hogy aztán a könyv végére, bár sok mindent tanul, tényleg az legyen. Közben persze rengeteg dolog történik, hősünk lesz, többek között, sportmunkatárs, kukaellenőr, vízóra-leolvasó, referens, vállalkozó, munkanélküli, népszámláló és még sok egyéb. Közben megszűnik egy (két?) rendszer, a munkakönyv, a létbiztonság meg ilyenek. De – szerencsére – nem szűnik meg a szerző megfigyelőképesége, mesélőkedve, tehetsége.

JOLSVAI ANDRÁS

